

SDU International Journal of Educational Studies

Determination of Tolerance Levels of Teacher Candidates

Mevlüt Gündüz¹

¹Süleyman Demirel University

To cite this article:

Gündüz, M. (2019). Determination of tolerance levels of teacher candidates. *SDU International Journal of Educational Studies*, 6(2), 43-52. Doi:10.33710/sduijes.606172

[Please click here to access the journal web site...](#)

SDU International Journal of Educational Studies (SDU IJES) is published biannual as an international scholarly, peer-reviewed online journal. In this journal, research articles which reflect the survey with the results and translations that can be considered as a high scientific quality, scientific observation and review articles are published. Teachers, students and scientists who conduct research to the field (e.g. articles on pure sciences or social sciences, mathematics and technology) and in relevant sections of field education (e.g. articles on science education, social science education, mathematics education and technology education) in the education faculties are target group. In this journal, the target group can benefit from qualified scientific studies are published. The publication languages are English and Turkish. Articles submitted the journal should not have been published anywhere else or submitted for publication. Authors have undertaken full responsibility of article's content and consequences. *SDU International Journal of Educational Studies* has all of the copyrights of articles submitted to be published.

Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Hoşgörü Düzeylerinin Belirlenmesi Determination of Tolerance Levels of Teacher Candidates

Mevlüt Gündüz^{1*}

¹Süleyman Demirel Üniversitesi

Orcid ID: 0000-0001-5823-190X

Geliş Tarihi: 19/08/2019

Kabul Ediliş Tarihi: 02/10/2019

Özet

Bireyin, içinde yaşadığı toplumda mutlu olabilmesi için bazı değerlere sahip olması gerekmektedir. Bu değerlerin en önemlilerinden biri de hoşgördür. Hoşgörü değerinin öğretilmesi ve topluma yaygınlaştırılması eğitim sayesinde daha da kolay hale gelecektir. Bu anlamda öğretmenlere ve öğretmen adaylarına önemli görevler düşmektedir. Öğretmen adaylarının mesleğe henüz başlamadan hoşgörülü olma eğiliminde olması ve göreve başladığında da bunu sağlıklı bir şekilde öğrenciye hissettirebilmesi değer eğitimi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının hoşgörülü olma düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, okuduğu bölüm, yaşadığı coğrafi bölge) açısından incelenmesidir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre yapılandırılmış ve Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 195 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, Çalışkan ve Sağlam tarafından geliştirilen hoşgörü eğilim ölçeği kullanılarak toplanmıştır. 18 maddeden oluşan ölçek beşli likert tipine göre hazırlanmıştır. Ölçekte “1” Hiç uygun değil, “2” Uygun değil, “3” Biraz uygun, “4” Uygun, “5” Tamamen uygun şeklinde numaralandırılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının hoşgörülü olma düzeyleri yaşadıkları coğrafi bölge, sınıf düzeyi ve okudukları bölüm türüne göre fazla bir farklılık göstermemektedir. Ancak kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre daha hoşgörülü olma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çok yüksek düzeyde olmasa da yükseğe yakın düzeyde hoşgörülü olma eğiliminde olduklarını söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Hoşgörü, Değer, Değer eğitimi, Öğretmen adayı

Abstract

The individual needs to have some values in order to be happy in the society in which he lives. One of the most important of these values is tolerance. Teaching the value of tolerance and spreading it to society will become easier thanks to education. In this sense, teachers and teacher candidates have important duties. It is important in terms of value education that teacher candidates tend to be tolerant before they start the profession and make their students feel it in a healthy manner when they start the profession. In this context, the aim of the research is to determine the tolerance levels of the teacher candidates and to examine them in terms of various variables (gender, grade, the type of department they study, geographical area in which they live). The research was structured according to the descriptive survey model from quantitative research methods and was carried out with 195 teacher candidates studying at the Faculty of Education of Süleyman Demirel University. The data in the study was collected using the Tendency to Tolerance Scale developed by Çalışkan and Sağlam. The scale consisting of 18 items was prepared according to the 5-point likert scale. (“1” is absolutely inappropriate, “2” is inappropriate, “3” is slightly appropriate, “4” is appropriate, “5” is absolutely appropriate). As a result of the research, the tolerance levels of teacher candidates do not differ much depending on the geographical area in which they live, grade level and the type of department they study. However, it has been found that female teacher candidates tend to be more tolerant than men. We can also say that the teacher

*İletişim: Doç.Dr. Mevlüt Gündüz, Süleyman Demirel Üniversitesi, mevlutgunduz@sdu.edu.tr

candidates who participated in the study tended to be tolerant at a level close to high, but not at a very high level.

Key words: Tolerance, Value, Value education, Teacher candidate

GİRİŞ

Bireyin, içinde yaşadığı toplumda mutlu olabilmesi için bazı değerlere sahip olması gerekmektedir. Bu değerlerin en önemlilerinden biri de hoşgördür (Altunay ve Yalçınkaya, 2011; Gülay Ogelman ve Erten Sarıkaya, 2015; Uzun ve Köse, 2017). Hoşgörü, başkalarının görüşlerine katılmasa da onlara saygılı olabilmek veya karşıdaki kişinin içinde bulunduğu durumu idare edebilme durumudur (Aslan, 2001; Hotaman, 2012). Bu değere sahip olan insanlar, erdemli veya kendiyile barışık olan insanlar olarak da nitelendirilebilirler. Aydın (2016), hoşgörü anlayışının ilkelerini; her insanın biricik ve değerli olduğunu kabul etme, insanları tüm yönleriyle tanımaya çalışma, farklılıklara saygı gösterme, eleştiriye açık olma, empati ve iyi birer dinleyici olma olarak ifade etmiştir. Kısaca hoşgörü, karşılıklı anlayış ve yaşam şeklidir. Hoşgörülü olmak kişinin her söylediğine katılmak veya ona yanlışlarını söylememek anlamına da gelmemelidir (Çinkır, 2004; Kıroğlu, Elma, Kesten ve Egüz, 2012)

Toplumumuzda son zamanlarda yaşanan olaylara bakıldığında, insanların birbirlerine olan saygılarının ve hoşgörü durumlarının giderek azaldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu değerlerin öneminin giderek azalması hem kişiyi hem doğal olarak toplumu, güvensiz bir ortam haline getirmektedir. Böyle bir ortamda, toplumun tüm kesimleri mutsuz olacak ve güven kaybolacaktır. Bu nedenle hoşgörü kişinin sahip olması gereken önemli değerlerin başında gelir (Güven ve Akkuş, 2004; Widmalm, 2005).

Hoşgörü değerinin öğretilmesi ve topluma yaygınlaştırılması eğitim sayesinde daha da kolay hale gelecektir. Bu anlamda öğretmenlere ve öğretmen adaylarına önemli görevler düşmektedir. Öncelikle bu değere kendi sahip olması gereken öğretmen daha sonra bu değeri öğrenciye model olarak öğretmelidir (Kaymakcan, 2007). Özellikle küçük yaşlardaki öğrenciler için öğretmen önemli bir rol modelidir. Ebeveynin bile yerine geçen öğretmenin bu modeli çocuğa öğretebilmesi için özellikle kendi bünyesinde bu değeri bulundurması gerekir. Daha öğretmenlik mesleğine başlamamış olan öğretmen adaylarının bu değere bakış açısı veya sahip olma düzeyi de ileride yetiştireceği öğrenciler açısından önem arz etmektedir. Nitekim, hoşgörü anlayışına sahip bir öğretmeni çocukların duygularını kabul eder, onları yargılamaz, onlara farklı öğrenme yöntemleri sunar, çocukları takdir eder ve olumlu davranışları pekiştirir (Türe ve Ersoy, 2015).

Öğretmen adaylarının mesleğe henüz başlamadan hoşgörülü olma eğiliminde olması ve göreve başladığında da bunu sağlıklı bir şekilde öğrenciye hissettirebilmesi değer eğitimi açısından önemlidir (Tatar, 2009). Öğretmenin öğrencilerine iyi sunacağı hoşgörülü bir eğitim ortamı (Rice, 2009; Üste, 2007; Kalın ve Nalçacı, 2017), öğrencilerinde bu değeri daha iyi içselleştirmelerine katkı sağlayacaktır. Öğretmenlerinden gördükleri hoşgörüyü kendi davranışlarına yansıtan öğrenciler de bu değer sayesinde diğer değerlere de rahatlıkla sahip olabileceklerdir. Kendini mutlu hisseden ve başkalarına da saygılı olan öğrenciler artık demokratik yaşamın temellerini atacaktır (Weidenfeld, 2002). Kendilerini rahat bir şekilde ifade edecekler ve başkalarının da görüşlerine saygı duymayı öğreneceklerdir (Gürkaynak, 1995; Şahin, 2011).

Öğretmen adaylarının sahip olduğu hoşgörü davranışlarının öğrencilere yaşantılar yoluyla öğretilmesi sayesinde, kişilerin birbirlerine olan ön yargıları (Thompson, 2010), güvenmeme duyguları, saygısız davranma davranışları ve diğer birçok olumsuz davranışlarında azalma olacağı düşünülebilir. Bunun yanında herkesi olduğu gibi kabul etme, farklılıklara saygı duyma (Khitruk ve Ulianova, 2012), farklılıkları kültürel bir zenginlik olarak görme (Korkmaz, 2000) ayırım yapmama (Senemoğlu, 2015) ve bunun gibi birçok olumlu davranışın da artması öngörülmektedir.

Bu gibi nedenlerden ötürü bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, okuduğu bölüm, yaşadığı coğrafi bölge) açısından incelenmesidir. Yapılan araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri tespit edilerek konunun değer eğitimi açısından önemine vurgu yapılacaktır. Öğretmen adaylarının farkındalık kazanması ve bundan sonra yapılacak araştırmalara bakış açısı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre yapılandırılmıştır. Tarama modelleri, var olan bir durumu olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Ancak evrenin çok geniş olmasından ötürü örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklem olarak ise öğrenim görmekte olan 195 öğretmen adayı seçilmiştir. Bu öğrencilere ait demografik bilgiler tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Demografik bilgiler

	Erkek	Kadın			
Cinsiyet	54	141			
Sınıf	1	2	3		
	62	63	70		
Okuduğu Bölüm	Sınıf	Sosyal	Fen	İngilizce	Din Kültürü
	68	24	35	44	24
Yaşadığı bölge	Akdeniz			Diğer Bölgeler	
	100			95	

Veri Toplama ve Verilerin Analizi

Araştırmada veriler, Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından geliştirilen hoşgörü eğilim ölçeği kullanılarak toplanmıştır. 18 maddeden oluşan ölçek beşli likert tipine göre hazırlanmıştır. Ölçekte “1” Hiç uygun değil, “2” Uygun değil, “3” Biraz uygun, “4” Uygun, “5” Tamamen uygun şeklinde numaralandırılmıştır. Ölçeğe verilecek cevaplara göre puanlama 1.00 ile 5.00 arasında değişmektedir. Puanlama yapılırken; Aralık genişliği (a) = Dizi genişliği / yapılacak grup sayısı formülünden yararlanılmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin puanlaması tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçekte yer alan ifadelerin puanlaması

	İfadeler	Puan
1	Hiç uygun değil	1.00-1.79
2	Uygun değil	1.80-2.59
3	Biraz uygun	2.60-3.39
4	Uygun	3.40-4.19
5	Tamamen uygun	4.20-5.00

Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından geliştirilen ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik değeri dikkate alındığı için ayrıca ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılmamıştır. Elde edilen verilere; frekans, yüzde, ortalama, sapma, t testi ve anova gibi istatistiksel işlemler uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının ölçeğe vermiş olduğu cevaplardan elde edilen verilere göre aşağıdaki tablo 3 hazırlanmıştır. Yapılan puanlamaya göre, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri şöyledir:

Tablo 3. Öğretmen adaylarının ölçeğe verdiği cevaplar

		1	2	3	4	5	$\bar{X}$
1	İnsanların farklı düşüncelere sahip olmasını anlayışla karşılarım.	f 6	3	11	45	130	4,48
		% 3,1	1,5	5,6	23,1	66,7	
2	İnsanların farklı olması doğaldır.	f 1	2	12	34	146	4,65
		% 0,5	1,0	6,2	17,4	74,9	
3	İnsanlar arasında hoşgörünün yaygınlaşması önemlidir.	f 2	0	9	24	160	4,74
		% 1,0	0	4,6	12,3	82,1	
4	İnsanları olduğu gibi kabul ederim.	f 2	12	40	67	74	4,02
		% 1,0	6,2	20,5	34,4	37,9	
5	Başkalarının da düşünceleri doğru olabilir.	f 6	0	25	74	90	4,24
		% 3,1	0	12,8	37,9	46,2	
6	Farklı düşünceleri hoşgörüyle karşılarım.	f 3	4	27	67	94	4,25
		% 1,5	2,1	13,8	34,4	48,2	
7	İnsanları severim.	f 12	13	36	65	69	3,85
		% 6,2	6,7	18,5	33,3	35,4	
8	Küskünleri barıştırmak beni mutlu eder.	f 10	12	28	51	94	4,06
		% 5,1	6,2	14,4	26,2	48,2	
9	Arkadaşlarım tarafından sevilen biriyim.	f 5	4	24	75	87	4,20
		% 2,6	2,1	12,3	38,5	44,6	
10	Kimseden nefret etmem.	f 35	37	62	36	25	2,89
		% 17,9	19,0	31,8	18,5	12,8	
11	Başkalarının hatalarını anlayışla karşılarım.	f 9	11	61	85	29	3,58
		% 4,6	5,6	31,3	43,6	14,9	
12	Affedici bir kişiyim.	f 15	12	39	67	62	3,76
		% 7,7	6,2	20,0	34,4	31,8	
13	Kavgacı biri değilim.	f 15	21	41	47	71	3,70
		% 7,7	10,8	21,0	24,1	36,4	
14	İnsanları düşman olarak görmekten kaçınıyorum.	f 7	15	45	65	63	3,83
		% 3,6	7,7	23,1	33,3	32,3	
15	Kendimi başkalarının yerine koyabilirim.	f 1	4	24	72	94	4,30
		% 0,5	2,1	12,3	36,9	48,2	
16	Karşımdaki insanın ne hissettiğini anlayabilirim.	f 1	2	35	76	81	4,20
		% 0,5	1,0	17,9	39,0	41,5	
17	Arkadaşlarımın içten davranmasını isterim.	f 0	2	9	36	148	4,69
		% 0	1,0	4,6	18,5	75,9	
18	Arkadaşlarıma içten davranırım.	f 1	1	16	55	122	4,51
		% 0,5	0,5	8,2	28,2	62,6	

Tablo 3'te elden edilen verilere göre; ölçekteki yer alan 18 maddenin ortalaması 4,11 bulunmuştur. Bu düzey hoşgörü eğilim ölçeğinde 'uygun' aralığına denk gelmektedir. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri 'tamamen uygun' aralığına denk gelmese de 'uygun' aralığına denk gelmiştir.

Ölçeğin 3. maddesi olan 'İnsanlar arasında hoşgörünün yaygınlaşması önemlidir.' yargısına öğretmen adaylarının 4,74 ortalamayla en fazla oranda sahip oldukları görülmüştür. Neredeyse tüm öğretmen adayları, insanlar arasında hoşgörünün yaygınlaşması gerektiğine inanmaktadır. Bu sonuç aslında beklenen bir durumdur. Çünkü bir öğretmen adayının kişilik özellikleri düşünüldüğünde hoşgörülü

olması gerekmektedir. Öğretmen adaylarının bu maddeye sahip olma düzeyleri ‘tamamen uygun’ aralığına denk gelmektedir.

Yine ölçeğin 2. maddesi olan ‘İnsanların farklı olması doğaldır.’ ifadesine öğretmen adaylarının 4,69 ortalama ile yüksek oranda sahip oldukları görülmektedir. Hoşgörünün temel bileşenlerinden biri olan farklılıklara saygı ilkesine öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun bu özelliğe sahip olduğunu düşünebiliriz. Öğretmen adaylarının bu maddeye sahip olma düzeyleri ‘tamamen uygun’ aralığına denk gelmektedir.

Ölçekteki 10.maddeye öğretmen adaylarının sahip olma düzeylerinin çok düşük seviyede olması dikkat çekici bir durum oluşturmaktadır. Ortalaması 2,89 olan ‘Kimseden nefret etmem.’ ifadesine öğretmenlerin sahip olma düzeyi ‘biraz uygun’ aralığına denk gelmektedir. Bu ortalamanın düşük çıkması hoşgörülü bir insanın başkalarına olan saygı sınırının belli bir yere kadar olduğunu da göstermektedir. Diğer bir deyişle ne olursa olsun karşıdaki kişiyi tolere etmeliyim görüşünün öğretmen adayları tarafından bazı durumlarda geçerli olamayabileceğini de söyleyebiliriz.

Cinsiyet değişkeni açısından, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	t değeri
Kadın	141	4,22	,42	4.284
Erkek	54	3,82	,63	

Tablo 4 ’te görüldüğü gibi, kadın öğretmen adaylarının verdikleri cevapların ortalaması 4,22 (tamamen uygun), standart sapması 0,42 iken; erkek öğretmen adaylarının ortalaması 3,82 (uygun), standart sapması 0,63 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan t testi sonucu ise 4.284 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark .05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlıdır. Diğer bir deyişle, kadın öğretmen adayları erkek öğretmen adaylarına göre daha hoşgörülü diyebiliriz.

Yaşadığı coğrafi bölge değişkeni açısından, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5. Yaşadığı coğrafi bölge açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	t değeri
Akdeniz Bölgesi	100	4,10	,52	-.307
Diğer Bölgeler	95	4,12	,51	

Tablo 5’de görüldüğü gibi, Akdeniz bölgesinde yaşayan öğretmen adaylarının verdikleri cevapların ortalaması 4,10 (uygun), standart sapması 0,52 iken; diğer bölgelerde yaşayan öğretmen adaylarının ortalaması 4,12 (uygun), standart sapması 0,51 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan t testi sonucu ise -.307 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark. 05 düzeyinde ($p > 0,05$) anlamlı değildir. Sonuç olarak kişinin yaşadığı coğrafi bölgenin hoşgörüyü etkilemediğini söyleyebiliriz.

Okuduğu sınıf açısından değişkeni açısından, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6. Okuduğu sınıf açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
1.sınıf	62	4,18	,48	2.270	Yok
2.sınıf	63	4,00	,54		
3.sınıf	70	4,14	,51		

Tablo 6’da görüldüğü gibi, 1.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,18 (uygun), standart sapması 0,48; 2.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,00 (uygun), standart sapması 0,54; 3.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,14 (uygun), standart sapması 0,51 olarak bulunmuştur. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise 2.270 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark. 05 düzeyinde anlamsızdır. Diğer bir değişle öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri sınıf düzeyinden etkilenmemiştir.

Okuduğu bölüm değişkeni açısından, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Okuduğu bölüm açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Fen Bilgisi	35	4,15	,44	.692	Yok
Sosyal Bilgiler	24	4,00	,74		
İngilizce	44	4,10	,53		
Sınıf	68	4,08	,46		
Din Kültürü	24	4,23	,49		

Tablo 7’de görüldüğü gibi, Fen bilgisi bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,15 (uygun), standart sapması 0,44; Sosyal bilgiler bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,00 (uygun), standart sapması 0,74; İngilizce bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,10 (uygun), standart sapması 0,53; Sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,08 (uygun), standart sapması 0,46; Din Kültürü bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalaması 4,23 (tamamen uygun), standart sapması 0,49 olarak bulunmuştur.

Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise .692 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark. 05 düzeyinde anlamsızdır. Diğer bir ifadeyle öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri okuduğu bölüme göre değişmemiştir. Ancak her ne kadarda anlamlı fark olmasa da Din Kültürü bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalamasının diğer bölümlere göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu değer aynı zamanda ‘tamamen uygun’ aralığına denk gelmektedir. Diğer bölümlerin ortalamalarının ‘uygun’ aralığına denk gelip Din Kültürü bölümünde okuyan öğretmen adaylarının ortalamasının ‘tamamen uygun’ aralığına denk gelmesi hoşgörü düzeylerinin az da olsa farklılaştığını göstermektedir. Din Kültürü bölümünde okuyan öğretmen adaylarının, sahip olduğu mesleki misyonları ve bu meslekten toplumun beklenti içerisinde olması daha olumlu hoşgörü düzeyine sahip olmalarına etki etmiş olabilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Öğretmen adaylarına uygulanan hoşgörü eğilim ölçeğinden elde edilen bulgular neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Toplumdaki her insanda bilhassa da öğretmenlerde bulunması gereken temel değerlerin başında yer alan hoşgörü değerine, bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarında çok yüksek düzeyde olmasa da yüksekçe yakın düzeyde sahip oldukları görülmüştür.

Öğretmenin sahip olması gereken kişisel özelliklerinin önemli göstergelerinden biri de hoşgörülü ve tolere edici olmasıdır. Alanyazına bakıldığında da öğretmen adaylarının en önemli gördüğü değerler arasında hoşgörünün yer aldığı tespit edilmiştir (Çekin, 2013; Özdemir ve Sezgin, 2011; Uzun ve Köse, 2017). Mutluer'in (2015) çalışmasında hoşgörü kavramı öğretmen adayları için hayatın vazgeçilmezi olarak ifade edilmektedir. Bu değer eğitimcinin karşıdaki kitleye aktaracağı ve üzerinde duracağı önemli konulardan biridir. Çünkü kendi bünyesinde bu değeri bulundurmayan bir öğretmenin karşısındaki öğrencilerden hatta toplumdaki böyle bir beklenti içerisinde girmesi de anlamsız olacaktır.

Hoşgörü doğuştan kalıtsal faktörlerle gelen bir değer değildir. Yaşantılarla öğrenilen ve çevresel faktörlerin önemli rol oynadığı bir durum söz konusudur. Daha mesleğini icra etmeden bu değere sahip olan bir öğretmen adayı; göreve başladığında oluşturacağı eğitim ortamları, gerçekleştireceği eğitsel etkinlikler ve model olarak öğrencilerine kazandıracığı olumlu davranışlarla bu değeri karşı tarafa en iyi şekilde öğretecektir.

Yapılan bu çalışmada, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri yaşadıkları coğrafi bölge, sınıf düzeyi ve okudukları bölüm türüne göre fazla bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda öğretmen adaylarının kişilik olarak hoşgörüye eğilimli kişiler olması etkili olmuş olabilir. Ancak cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre daha hoşgörülü olma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Kadınların duygusal bir yapıya sahip olması, annelik gibi bir duyguya sahip olmaları ve hislerinin erkeklere göre daha kuvvetli olması sonucun bu şekilde çıkmasına etki etmiş olabilir. Büyükkaragöz ve Kesici (1996) ilköğretim öğretmenlerinin hoşgörü konusunda sergiledikleri tutumlar arasında kadın öğretmenler lehine anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. Alanyazında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri dolayısıyla erkeklerden daha hoşgörülü olarak algılanmalarına yönelik bulgular da mevcuttur (Babaoğlu, 2016; Yetim, 2002).

Araştırma sonucuna göre, kadın öğretmen adayları erkek öğretmen adaylarına göre daha hoşgörülüdür. Ancak bu değere sahip olmak tek başına çok fazla bir önem arz etmemektedir. Ayrıca öğretmen adayının göreve başladığında sahip olduğu hoşgörü değerine karşı tarafa aktarmak gibi bir misyona sahip olması gerekir. Örneğin; öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları, programlarını özellikle öğretmen adaylarını hoşgörü konusunda bilinçlendirmek ve geliştirmek için zenginleştirebilirler. Nitekim Kanada'da öğretmen eğitiminde bu konuya özel bir önem verildiği ifade edilmektedir (Mullen, 2018).

KAYNAKLAR

- Altunay, E., & Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(1), 5-28.
- Aslan, Ö. (2001). Hoşgörü ve tolerans kavramlarına etimolojik açıdan analitik bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 357-380.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Babaoğlu, E. (2016). Kadın ve erkek eğitim denetmenlerinin kişisel ve mesleki özellikleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 757-769.
- Büyükkaragöz, S., & Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(3), 353-365.
- Çalışkan, H. & Sağlam, H.İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1431-1446.
- Çekin, A. (2013). Öğretmen adaylarının ahlaki olgunluk düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1035-1048.
- Çınkır, Ş. (2004). Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 161, 1-12.
- Gürkaynak, İ. (1995). *Farklı boyutları ile hoşgörü. İ. Pehlivan (Yay. Haz.). Hoşgörü ve eğitim toplantısı içinde* (ss. 34-38). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın No: 2

- Güven, A., & Akkuş, Z. (2004). Demokratik değer kazanımında okulların rolü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 217-224
- Hotaman, D. (2012). An investigation of pre-service teachers' perceptions of teacher personality characteristics. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(2), 186-201.
- Kalın, Z. T., & Nalçacı, A. (2017). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 293-304.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymakcan, R. (2007). Bir değer olarak hoşgörü ve eğitimi. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 2(6), 114-119.
- Khitruk, V.V., & Ulianova, O. A. (2012). Inclusive tolerance as a basis of professional competence of prospective teachers. *Problems of Education in The 21st Century*, 43, 21-32.
- Kıroğlu, K., Elma, C., Kesten, A., & Egüz, Ş. (2012). Üniversitede demokratik bir değer olarak hoşgörü. *Journal of Social Studies Education Research*, 3(2), 86-104.
- Korkmaz, S. (2000). Türklerde hoşgörü. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(9), 491- 502.
- Mullen, C. A. (2018). Global leadership: competitiveness, tolerance and creativity-a Canadian provincial example. *International Journal of Leadership in Education*, 1-15.
- Mutluer, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "hoşgörü" kavramına ilişkin metaforik algıları. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(22), 575-595.
- Ogelman, H., G. & Erten-Sarikaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81- 100.
- Özdemir, S., & Sezgin, F. (2011). Öğretmen adaylarının bireysel ve örgütsel değerler ile öğrencilerde görmek istedikleri değerlere ilişkin önem sırası algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-21.
- Rice, S. (2009). Education for toleration in an era of zero tolerance school policies: A dewey an analysis. *Educational Studies*, 45, 556-571.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğretme ve öğretim*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Şahin, Ç. (2011). Perceptions of prospective teachers about tolerance education. *Educational Research and Reviews*, 6(1), 77-86.
- Tatar, A. F. (2009). *Okul öncesi eğitiminde (5-6 yaş) hoşgörü eğitimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Thompson, W. C. (2010). Reconsidering tolerance education: should we recover tolerance or replace it with hospitality?. *Philosophy of Education*, 346-348.
- Türe, H., & Ersoy, A.F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hoşgörü eğitimine bakışı ve hoşgörü eğitimine ilişkin uygulamaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(1), 57-87.
- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Üste, R.B. (2007). İnsan hakları eğitimi ve ilköğretimdeki önemi. *Ege Academic Review*, 1, 295-310.
- Weidenfeld, W. (2002). Constructive conflicts: tolerance learning as the basis for democracy. *Prospects*, 32(1), 95-102.
- Widmalm, S. (2005). Trust and tolerance in India: findings from Madhya Pradesh and Kerala. *India Review*, 4, 233-257.
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2(2), 79-92.

Determination Of Tolerance Levels Of Teacher Candidates

Mevlüt Gündüz^{1†}

¹Süleyman Demirel University

Extended Abstract

Introduction: The individual needs to have some values in order to be happy in the society in which he lives. One of the most important of these values is tolerance. Teaching the value of tolerance and spreading it to society will become easier thanks to education. In this sense, teachers and teacher candidates have important duties. It is important in terms of value education that teacher candidates tend to be tolerant before they start the profession and make their students feel it in a healthy manner when they start the profession. In this context, the aim of the research is to determine the tolerance levels of the teacher candidates and to examine them in terms of various variables (gender, grade, the type of department they study, geographical area in which they live). As a result of the research, the importance of the subject in terms of value education will be emphasized by determining the tolerance levels of teacher candidates. It is thought that it is important for candidate teachers to gain awareness and to provide insight into the future research.

Method: The research was structured according to the descriptive survey model from quantitative research methods and was carried out with 195 teacher candidates studying at the Faculty of Education of Süleyman Demirel University. The data in the study was collected using the Tendency to Tolerance Scale developed by Çalışkan and Sağlam. The scale consisting of 18 items was prepared according to the 5-point likert scale ("1" is absolutely inappropriate, "2" is inappropriate, "3" is slightly appropriate, "4" is appropriate, "5" is absolutely appropriate). According to the data obtained; statistical processing as frequency, percentage, average, variance, t-test and ANOVA is applied.

Results: According to the findings, the average of the 18 items in the scale was found to be 4.11. This level corresponds to the 'appropriate' range on the tolerance trend scale. In other words, the level of tolerance of teacher trainees did not correspond to the appropriate range but it corresponds to the completely appropriate range. It was seen that for the candidate teachers the 3rd item of the scale, 'It is important that tolerance spreading among people.' had the highest rate with 4.74 average. Almost all candidate teachers believe that tolerance should be spread among people. It is noteworthy that the 10th item of the scale has a very low level of ownership of teacher candidates. The average of 2.89 'I hate no one.' expression the level of teachers' corresponds to the 'somewhat appropriate' range.

The average of female teachers' answers was 4.22 (totally appropriate); The average of male teacher candidates was calculated as 3.82 (appropriate). The t-test results were found to be 4,284. The difference between groups based on this value found. 05 level ($p < 0.05$). In other words, female teacher candidates are more tolerant than male teacher candidates. While the average of the answers given by the candidate teachers living in the Mediterranean region was 4.10 (appropriate); The average of pre-service teachers living in other regions was calculated as 4,12 (appropriate). The results of the t test applied to the mean scores were found to be -.307. The difference between groups based on this value found. 05 level ($p > 0.05$) is not significant.

The average of the first year pre-service teachers 4.18 (appropriate); The average of pre-service teachers in the 2nd year is 4.00 (appropriate); The average of the pre-service teachers in the third year was found to be 4.14 (appropriate). The one - way anova test applied to the mean scores was found to be 2,270. The difference between groups based on this value found at the level of 05 and it is meaningless.

The average of the pre-service teachers studying in the science department is 4.15 (appropriate). The average of pre-service teachers in the social studies department is 4.00 (appropriate), The average of the pre-service teachers in the English department is 4.10 (appropriate). The average of pre-service teachers in the class is 4 08 (appropriate), the average of the pre-service teachers studying in the Religion department was found to be 4.23 (completely appropriate).

[†]Corresponding Author: Doç.Dr. Mevlüt Gündüz, Süleyman Demirel University, mevlutgunduz@sdu.edu.tr

The average rating applied to one - way ANOVA test result is .692 was found. The difference between groups based on this value found at level 05 it is meaningless. In other words, the levels of tolerance of teacher candidates did not change according to the department they study. However, although there is no significant difference, the average of the pre-service teachers in Religion department is more positive than the other departments.

Conclusion: As a result of the research, the tolerance levels of teacher candidates do not differ much depending on the geographical area in which they live, grade level and the type of department they study. However, it has been found that female teacher candidates tend to be more tolerant than men. We can also say that the teacher candidates who participated in the study tended to be tolerant at a level close to high, but not at a very high level.

Key words: Tolerance, Value, Value education, Teacher candidate